

Zout

Olivier Bourdeaut

Zout

Uit het Frans vertaald
door Eva Wissenburg

WERELDBIBLIOTHEEK · AMSTERDAM

De vertaler ontving voor deze vertaling een projectsubsidie
van het Nederlands Letterenfonds

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

Oorspronkelijke titel *Pactum salis*

© 2018 Finitude

© 2020 Nederlandse vertaling Eva Wissenburg /

Uitgeverij Wereldbibliotheek

Alle rechten voorbehouden

Omslagontwerp Rouwhorst + Van Roon

NUR 302

ISBN 978 90 284 2775 4

www.wereldbibliotheek.nl

Voor Suzon

‘In het Palace in La Baule voelden
we ons behoorlijk misplaatst
tussen alle chic en goede smaak.’

– Zelda en F. Scott Fitzgerald

Op de zeventiende dag waren de hoeken van de zoutpannen door het samenspel van de maagdelijk blauwe hemel en de krachtige, warme, constante oostenwind langzaam maar zeker volgelopen. Over niet al te lang zouden ze helemaal gevuld zijn, bedekt met een dun laagje roze kristal, zachtroze kristal. Nu al begon het grijze stof van de dijkjes, opgejaagd door de wind, vuile, sliertige cirkels te trekken over de kwetsbare watervlaktes, dat natuurlijke kantwerk waar eeuwenlang hard en, zonder twijfel, geduldig aan was gewerkt, zodat alles op deze dag, de zeventiende, kon verlopen zoals het verliep.

Rondom bracht een opgetogen plichtsgevoel, versterkt door een besef van noodzaak, de zoutmoerassen van Batsur-Mer in beweging. De zeventien bloedhete, droge dagen vol zon en wind hadden de lichamen uitgeput en opgebrand, maar het gemoed verkwikt. Juni was grijs en regenachtig geweest, juli wisselvallig en hopeloos, maar augustus gaf de moerassen datgene waarvoor ze waren gemaakt. Langs de horizontale galerij van waterspiegels wisselden zoutboeren en seizoenswerkers hun wijde, nauwgezette oogstbewegingen af met voorzichtig getrip-pel achter kruiwagens over de smalle paadjes van droge,

gebarsten modder. Een enkele onbezonnen dromer gunde zichzelf zo nu en dan een blik op de zwermen vogels die over de waterplassen vlogen of op hun glanzende reflectie in de kanalen naar zee, maar de rest wist dat op de zeventiende dag een tweede oogst nog mogelijk was, zelfs waarschijnlijk. Ze keken niet naar de vogels of hun burens, dat hadden ze heel juli en juni kunnen doen. Ze hadden de rest van het jaar nog om naar de lucht te turen.

Op de zeventiende dag was er één perceel van vierentwintig pannen waar niemand naar omkeek. De moerassen aan het eind van de Impasse du Marais au Roy, die door een kaal talud werden gescheiden van de zeearm van Croisic, hadden hun deel van het werk erop zitten en lagen nu te wachten tot ook de mens zijn deel zou volbrengen. Maar de mens kwam niet en er vormde zich een grauwe sluier over het rozig wit, de schat vervuilde. In de verte sloegen de klokken van Croisic zes uur; zes zware dreunen denderden uit de klokkentoren naar beneden en rolden als een tijdseskadron drukkend over de drooggevallen zeearm, de zandtong waarvan de zee zich elke dag terugtrok zodat ze veranderde in een algenweide vol zilverige waterstroompjes met hier en daar een hoopje vochtig glinsterend zand, of een hoger hoopje dat droog was en goud van kleur. De lichte cavalerie van de almachtige tijd trok een paar keer per dag door deze wei vol koper, groenspaan, smaragd, goud en zilver, om haar aflopende melodie tegen het talud van de Impasse du Marais au Roy tot stilstand te brengen. Afhankelijk van de kracht en de richting van de wind zakte de melodie tegen het talud ineen of spatte uit elkaar, maar het kloggelui bereikte de trommelvliezen van wie toezag op het lot van de zoutmoerassen altijd. Precies een minuut

na de laatste slag uit Croisic begon de eerste van de kerk in Batz-sur-Mer. Die was perfect te horen, ongeacht de capriolen van de wind; windrichting en windkracht deden er weinig toe, het trage, gelijkmatige geroffel zweefde ongehinderd door de lucht en bedekte de moerassen in hun geheel. Misschien is er nog wel een plek op aarde waar twee klokkentorens een minuut na elkaar precies hetzelfde uur slaan. Dezelfde tijd. Maar de vraag is of iemand dat weet, want zoiets uitzoeken lijkt haast onmogelijk. Feit was dat hier die sluimerende minuut bestond. Of eigenlijk bestond ze juist niet. Redelijkerwijs kon ze niet bestaan. Toch deed in deze minuut een wandelaarster een afgrijselijke ontdekking, waar ze melding van maakte met een al even afgrijselijke gil. Vlak bij de zoutpannen ter hoogte van het eind van de Impasse du Marais au Roy, uit een bassin vol blauwalg – een sponzige, vormeloze brij, het oudste spoor van leven op aarde – staken twee voeten, twee vuile voeten met de tenen gespreid, of eigenlijk, om precies te zijn, met de tenen opengesperd als de oogleden van iemand die zijn dood heeft zien komen.

Toen Michel acht dagen daarvoor het jonge kamermeisje op zijn deur hoorde kloppen, greep hij vlug zijn kamerjas, trok hem aan en deed open. Al een maand kon hij zijn gretige blik moeilijk verbergen wanneer ze, zoals elke avond, een fles champagne en een schaalje rauwkost op de balkontafel zette. Hij wist dat zijn fonkelende ogen konden doorgaan voor de ogen van een dronkenlap die zijn dosis krijgt en een paar keer had hij haar de ware toedracht van zijn enthousiasme willen onthullen. Maar hij deed het niet, want hij vond dat de gasten van een hotel als dit zich niet hoefden te verantwoorden. Anders had hij uitgelegd dat de flessen geen middel tot een doel waren, maar een bekroning. Hij dronk ze trouwens nooit helemaal leeg, zo gek was hij nou ook weer niet op champagne. Sinds twee dagen hoefde hij eindelijk zijn jas niet meer aan om op zijn balkon de Bollinger te kunnen drinken. Juli, zijn eerste maand in L'Hermitage, was een ramp geweest, weertechisch. Maar hij wilde zijn glazen per se elke dag wegwerken op het balkon van zijn suite, hoe krampachtig dat soms ook mocht lijken. Het had niet alleen geregend, het was ook koud geweest, steenkoud. En het had gewaaid. Maar al die onwelwillende elementen konden zijn enthousiasme niet afbreken.

siasme niet temperen. Ingepakt in parka, plaid en soms een sjaal – die hij had moeten kopen in het winkeltje van het luxehotel – verorberde hij, eerst rillend, zijn bruisende brouwsel, dat soms zowaar op kamertemperatuur leek.

‘Wie stopt er nou een sjaal in zijn koffer als hij in juli op vakantie gaat naar La Baule?’ had hij de jongen van de receptie gevraagd toen hij de rekening tekende.

‘Iemand die weet hoe onvoorspelbaar het weer hier kan zijn,’ antwoordde de jongen meelevend. ‘Samen met de paraplu is dit al drie weken onze bestseller. Alleen mensen met rood haar en Britten kopen zonnebrandcrème,’ voegde hij eraan toe en hij knikte discreet naar een Engels echtpaar met felrode, licht vervellende gezichten.

‘Het is niet eerlijk, ik wil zo graag verbranden, maar volgens mij ben ik nu nog witter dan toen ik aankwam,’ antwoordde Michel, die zijn hoofd boog om naar zijn bleke, pafferige gezicht in de spiegel achter de toonbank te kijken.

‘Welnee, meneer ziet er voortreffelijk uit!’ zei de jongen, die de beroepsbeleefdheid van het luxehotel overacteerde. Vervolgens, met een schuine glimlach: ‘’s Nachts wordt niemand bruin.’

Michel had zich afgevraagd of het deze jongen was die hem, direct de tweede dag al, had bevrijd uit die helse draaideur waar hij ’s ochtends vroeg dronken op zijn knieën wanhopig tegen aan had zitten duwen, omdat hij elke keer dat hij zich op de deur stortte een duw tegen zijn kont kreeg. Hij vroeg zich af of het dezelfde was of dat de personeelsleden de anekdote voor de grap rondvertelden als ze elkaar tegenkwamen in de gang.

Inmiddels was hij bruin, alhoewel, niet helemaal, zijn

gezicht had nog de rossige gloed van iemand die veel te lang in de eerste zonnestrallen heeft gezeten. Maar het bruiningsproces was in gang gezet. Voor vijfhonderdveertig euro per nacht was dat wel het minste, vond hij. Voor dat geld had hij overal naartoe gekund, overal waar de zon scheen tenminste. Toch had hij voor geen ster ter wereld ergens ander heen gewild. Het was de eerste vakantie van zijn werkende leven, dat was begonnen op zijn achttiende bij Century 21 in Rezé. Nu iets meer dan twaalf jaar geleden. Met zijn gezicht naar het westen, zijn ogen dicht en een brede glimlach om zijn lippen bedacht hij hoe eindeloos trots hij was geweest op dat slecht gesneden, vaalgele jasje, dat alle werknemers ter wereld van het bedrijf moesten dragen. Met dat jasje om zijn schouders liep hij destijds rond als een pauw, bijna letterlijk, hij was anders gaan lopen en zijn hoofd was ook anders gaan staan. Bij die herinnering werd zijn glimlach onwillekeurig nog breder: wat kon hij er belachelijk uitzien in die kleren. Best mogelijk dat hij op een dag met dezelfde vertederde glimlach zou terugdenken aan zichzelf nu, met zijn kamerjas halfopen, een Ray-Ban op zijn neus en zijn voeten op de balkonbalustrade. Afhankelijk van de afstand en de bril die je neemt, zijn glorieuze en belachelijke momenten vaak inwisselbaar. Hij was zo trots op dat jasje dat hij het ook in het weekend aanhield. Niet alleen omdat hij elk dag van de week werkte, buiten alle werkafspraken en achter de rug van zijn baas om, maar om waar het voor stond. Een bekroning. Zijn leven was een zoektocht naar bekroningen. Net als dat van iedereen, trouwens, maar hij vond dat zijn ambities en de inspanningen die hij had moeten leveren om te komen waar hij wilde zijn, een hogere vorm van

voldoening verdienden. Hij vond dat hij beter verdiende dan zijn leeftijdgenoten. Vroeger was het een spuuglelijk, lachwekkend jasje, nu een koude fles peperdure champagne. Zijn moeder moest zijn synthetische blazer van hem stelen om hem naar de stomerij te kunnen brengen. Goed, dat urenlange brievenbuslopen dag in, dag uit – de Amerikaanse techniek om klanten te werven door de brievenbussen van een wijk vol te stoppen met reclamefolders waarin gratis taxaties worden aangeboden met het doel de getaxeerde panden bij verkoop weg te kapen – had het geel ook wel een bruinige gloed gegeven en crèmekleurige kringen onder de oksels, bovendien was de stof steeds sterker naar kleedkamer gaan ruiken. Hij had er ook heel wat mocassinzolen doorheen gejaagd op zijn wijktochten door regen, wind en kou en soms ook door de droge, stoffige hitte die het gebied dat hem was toebedeeld kon teisteren – een gebied vol fletse huizenblokken als dat van zijn ouders. Daar lagen de mocassins nog, in zijn kinderkamer. Twaalf paar, allemaal op dezelfde plek een gat, allemaal voor vijftiennegentig frank gekocht bij Leclerc Atout Sud, twaalf paar in vier jaar. Op een week af hadden ze allemaal op hetzelfde moment in hun bestaan de geest gegeven. Verbijsterend hoe consequent slechte spullen waren. Later had een advocaat met Weston-loafers een keer tegen hem gezegd: ‘Ik heb ze tien jaar geleden gekocht en ze zien er nog steeds verrassend goed uit. Weet je, jochie, ik ben niet rijk genoeg om me rommel te kunnen veroorloven.’ En ondanks de pedante, neerbuigende toon waarop die big-shot zijn uitspraak had gedaan, moest het jochie dat hij was hem gelijk geven. Twaalf paar van vijftiennegentig frank in vier jaar was nog altijd duurder dan één paar van duizend

frank in tien jaar. En bij dat simpele sommetje kwam ook nog het niet onbeduidende verschil dat je dan geen plastic zolen aan je voeten had, maar gecertificeerd leer.

Het was geen toeval dat hij dit hotel had gekozen. Als kind was hij op zijn eerste gezinsuitje naar La Baule aan de voet ervan beland. Het was geen toeval dat hij deze suite had gekozen, als kind had hij zijn gratis strandlaken van de Crédit Lyonnais uitgespreid in de schaduw van de kromme den onder zijn huidige raam. Van zijn moeder moest hij uit de zon, om geen kanker te krijgen, ‘we hebben zo al genoeg aan ons hoofd!’ Ook die dag was een soort bekroning geweest. De kroon op het gezeur waarmee hij zijn ouders vanaf dag één van de grote vakantie had lastiggevalen. Hij wou niet zomaar ‘naar het strand’, hij wou naar La Baule. Bruno, een jongen uit zijn klas, het zoontje van een van de vier notarissen in Rezé, ging elke zomer naar La Baule, en hij kwam altijd bruingebronsd en stralend terug. Bruno was een soort voorbeeld voor hem. Het was geen vriend, want je sluit geen vriendschap met een afgod, een afgod is om naar te kijken, om gade te slaan, om jaloers op te zijn en te benijden, je bestudeert een afgod van een afstandje en past wel op daar iets van te laten merken. Het leek hem destijds onwaarschijnlijk dat hij zijn verontrustende fascinatie verborgen had kunnen houden als hij dichterbij was gekomen. Hij vond Bruno geweldig, met zijn Lacoste-bril en zijn beugel met elastiekjes, die hem een mond als Hannibal Lecter gaven als hij gaapte. Hij was zelfs jaloers op de acne die Bruno handig wegmoffelde achter een blonde pluk haar. In zijn ogen was er niets benijdenswaardiger dan de zoon van een notaris te zijn.

Of je moest de zoon van een rechter zijn, natuurlijk. Voor hem was dat beroep de grootst mogelijke kroon op succes. Als hij het geduld, de moed en vooral de intelligentie had gehad, had hij die loopbaan gekozen. Eilaas, zijn achterwerk was niet gemaakt voor veelvuldig contact met schoolstoelen. ‘Je hebt puntbotten in je kont,’ zei zijn vader om zijn onrust goed te praten. Zijn verlangen om snel van zijn werk te kunnen leven (geen goede combi met een jarenlange studie) en vooral zijn absolute gebrek aan interesse in en talent voor examens hadden hem ver uit de buurt van die paradijselijke toestand gebracht. Tegenwoordig waren er rechters die gedwee uit zijn hand aten. Soms had hij ineens zin om er een als een braaf hondje over zijn bol te aaien. Maar daarvoor had hij nog te veel respect voor het beroep, en de trots dat hij aan hun tafel mocht lunchen was nooit getaand. ‘Meester Zussemezo’, had er eentje op zijn badge staan. Hij kon hoog en laag springen, niemand zou hem ooit meester noemen. Hij was Bruno later nog eens tegengekomen in een van de expositiehallen van La Beaujoire, op een vastgoedbeurs. Bruno bleek een zak. Waarschijnlijk was hij dat altijd geweest.

Hij stond te kijken naar een groepje ruiters die van het laagwater profiteerden om in galop over de oranjeblauwe weerspiegeling van de ondergaande zon in de ribbels van het vochtige zand te jagen, toen een monotone vrouwenstem vlakjes liet weten dat hij vanavond een afspraak had. Hij moest uit eten met de eigenaresse van het makelaarskantoor tegenover het hotel. Zoals altijd had een innerlijke drang hem naar de etalage van zijn oud-collega’s gedreven, maar deze keer had hij de deur opgeduwd

omdat hij zag dat er binnen een lange blondine van tegen de vijftig stond, fris en fruitig voor haar leeftijd, met een strenge houding en een borstpartij die fraai uitkwam in haar simpele, strakke witte bloes. Hij had gezworen dat hij de hele zomer niet zou werken, maar de overwinning die zijn beroepsafwijking hem die avond opleverde, had hij niet alleen te danken aan een analyse van de lokale prijs per vierkante meter. Hij keek nog steeds jaloers naar de ruiters en baalde ervan dat hij geen tijd had om te leren rijden. Op een dag koop ik een paard, op een dag neem ik paardrijles, beloofde hij zichzelf, in de wetenschap dat hij tot zijn pensioen zou moeten wachten, maar de vrouwenstem herinnerde hem op dezelfde toon aan het etentje en de optie om bloemen te kopen. Hij pakte zijn telefoon en schakelde de herinnering uit die urenlang elke tien minuten hetzelfde riedeltje kon dreunen. Naast zijn boekhouderster was zijn telefoon zijn enige werknemer. De goedkoopste en betrouwbaarste, zolang hij tenminste opgeladen was.

Hij had zich nooit een leider of alfamannetje gevoeld, en al helemaal geen maatschappelijk werker, dus toen Century 21 hem al op zijn twintigste, na twee succesjaren, vroeg of hij een nieuw kantoor wilde managen, had hij vriendelijk bedankt. De resultaten van zijn gedreven (anderen zeiden autistische) werkmethode waren boven alle verwachtingen. Hij leverde een verkoop per week, soms meer, en was een van de beste verkopers van het land, in elk geval de jongste. Maar zijn kijk op de samenleving had zich die twee jaar in negatieve zin ontwikkeld en hij zag zichzelf niet aan het hoofd van een legertje vaalgeel beklede zoetwaterhaaien. Zijn ambitie was er niet op gericht

om anderen succes te brengen, en al helemaal niet om hun succes te vergroten, dus hij begon liever voor zichzelf. En daarom betaalde hij een vast bedrag voor zijn boekhouder en ook voor zijn telefoon.

Hij pakte zijn kaartenmapje en stak zijn ID-kaart erin met dezelfde woede, om niet te zeggen walging, als altijd. Bij het zien van zijn voornaam, Majkel, liepen de rillingen hem over de rug. Hij heette Majkel. Een muzikale passie van zijn moeder en een modieuze trend hadden zijn ouders ertoe gebracht hem Majkel te noemen. Kort voor de jaren zeventig was er een golf op gang gekomen die in 1984 zijn hoogtepunt bereikte en zich in 2010 voorgoed had teruggetrokken, maar in zijn schuim bleven tienduizenden drenkelingen achter op het strand van de achterhaalde voornamen. Rond zijn geboorte zat Michael Jackson midden in zijn transformatie en was hij definitief doorgebroken, in commerciële en artistieke zin, dus het leek zijn ouders een goed idee hem tot een soort peetvader te bombarderen. Hij nam het hun niet kwalijk, in het begin was hij hun zelfs dankbaar. Zeker toen *Knight Rider* op tv kwam. Het bracht hem zijn eigen *fifteen minutes of fame* op het schoolplein en een stil, maar sterk gevoel van bevrediging als hij op tv zag hoe de bolide Michaels naam uitsprak en de ledlampjes in zijn dashboard rood liet knipperen. Tegenwoordig voelde hij dezelfde rilling wanneer de gps van zijn 'Peursche', zoals hij het ding noemde, hem bij het omdraaien van de contactsleutel gedag zei. Pas veel later had hij zijn naam verburgerlijkt, of er in elk geval de proletige franjes van afgeknipt, zijn naam gepolijst. Bij zijn eerste stappen in hogere kringen dan de zijne – hoger was het al snel geweest, want hij kwam uit de kelder van de

samenleving – merkte hij meteen dat in die lagen Majkel niet heel gangbaar, of eigenlijk non-existent was. Als hij zijn ogen opsloeg naar de hemelen van het republikeinse succes, kon hij vaststellen dat er niet één minister was die Majkel heette, en trouwens ook geen enkel Kamerlid. Evenmin had er ooit een aristocraat over gepeinsd die naam voor een voorvoegsel te plakken. Majkel was een voornaam zonder verleden en zonder toekomst, allesbehalve een naam waarmee je carrière maakt, of je moest willen doorbreken in de reality-tv. Dus had hij gebruikgemaakt van zijn verhuizing naar Parijs om visitekaartjes met een nieuwe identiteit te laten drukken.

Voor geen goud ter wereld had hij een taxi genomen; hij had net een Porsche gekocht en zelfs al wist hij dat hij daar de domste dingen mee uithaalde, hij nam liever dat risico dan een verstandige beslissing, ook voor die tien minuten. Bovendien, zo op het bordes van het hotel staan wachten tot een hotelbediende zijn ‘Peursche’ kwam voorrijden was onbetaalbaar. Hoewel, zesenzeventigduizend euro en wat kleingeld kostte het.

De makelaar had Nossy Be voorgesteld, een restaurant aan het strand, en hij vroeg zich af of ze meer in hem zag dan een potentiële investeerder. Nu hij er zo onderweg over nadacht, herinnerde hij zich niets dan professioneel gedrag. Misschien zou de strenge bemiddelaarster wat ontdooien van een mojito, dat hoopte hij tenminste, want bij hem begon de champagne al in te dalen. Dat merkte hij toen hij per ongeluk een van de vele eenrichtingswegen van de badplaats in reed. Hij was vastbesloten zich overvloedig te bezatten, maar bij het parkeren vroeg hij zich